

Nr 1.

Av herr **Nerman**, om vissa ändringar i gällande undervisningsplaner i ämnet svensk historia.

All historieundervisning har benägenhet att själv bli efter i den historiska utvecklingen. Detta beror väl främst på, att historieundervisningen liksom all ideologisk fostran beror av de i samhället härskandes intressen. Först i efterhand kan vetenskapen frigöra sig från klassintressena, och då märker man också, hur värdesättningen av händelser och personer i det förgångna kan undergå rätt starka förändringar. På sin tid skrevs historien av monarkernas sekreterare som äreminne över husbonden. Med det borgerliga 1800-talet kommer en mera realistisk syn, miljöteorien gör sig gällande. Allt blir inte längre de »stora» männen. Folken börja synas i tavlan, även som subjekt. När så den moderna arbetarklassen och arbetarrörelsen uppstå, utvecklas historieskrivningen till starkare objektivitet och vetenskaplighet: vi få den marxiska historieuppfattningen, som vid bedömandet av de historiska förändringarna lägger huvudvikten på de ekonomiska intressena och klassernas kamp. Den yngre officiella historievetenskapen har, även där den är klart borgerligt inställd, i våra dagar i det väsentliga godtagit Marx' historieuppfattning.

I själva vetenskapen blåser alltså friskare vindar. Men i undervisningen råder ännu en mycket föråldrad anda. Gamla Odhners lärobok i svensk historia var ju ett åtlöje för sin ålderdomliga uppställning och syn. Den sysslade nästan helt med stater, krig och kungar och hade så gott som ingenting om folket: i slutet av varje större avdelning (avdelningarna baserade på viss kungs regeringstid) kom med mindre stil en liten stump om »folkets liv och den inre styrelsen», däri författaren hade sammanträngt sociala och kulturella företeelser av olika slag, d. v. s. i realiteten 99 procent av historien, medan den återstående procenten, monarkens privatliv, krig och övrig utrikespolitik, fick nästan hela utrymmet. De nyare upplagorna är väl något bättre, men i stort kvarstår det gamla systemet, även om där har insprängts en del kulturellt smågods och anekdoter.

Vad man däremot ännu saknar på detta område — en brist som för varje dag mer avlägsnar skolundervisningen från levande livet — är undervisning och kunskap om, hur svenska folket har levat och arbetat och ännu lever och arbetar. Statens öde och historia känner man väl, folkets däremot ytterst dåligt. I stort är den ur skolorna utexaminerade svenska ungdomen okunnig om vad svenska folket levde av på 1500-talet, han vet inte vad botteniska handelstvänget innebar, han känner absolut inte skillnaden på en frälsebonde och en kronobonde o. s. v. Och lika okunnig är han om

det egna folkets senare öden. Han vet ingenting om, hur Kooperationen, arbetarrörelsen, nykterhetsrörelsen, folkbildningsrörelsen började, hur de utvecklades och erövade mark, till sist omskapade samhället. Han har kanske i sitt hem lärt sig, att Wieselgren var en fantast, han ser i August Palm en löjlig skraddare, han är i de flesta fall totalt okunnig om 1800-talets bildningscirkel och våra dagars ABF. Och — ännu betänkligare — läraren, detta gäller väsentligen läroverken — är ofta i hög grad själv okunnig om detta, lever kvar i en anda av 1800-tal, klassbetonad, isolerad från levande livet och dess folkrörelser. Härav den fruktansvärda obildning, som även i detta förment högt kultiverade land råder hos stora lager av s. k. bildade, vilka väl känna namnen på filmstjärnor, kapplöpningshästar och vinsorter men äro analfabeter på sitt eget folks liv.

Men är det inte på tiden, att ett folk, som kallar sig fritt, som anser sig leva i och vill leva i ett demokratiskt samhälle, också ser till, att dess barn, hela skolan igenom, bibringas en grundlig och grundläggande kunskap om hur detta folk, inte bara dess stat, har utvecklat och utvecklar sig? Vi börja äntligen få Sveriges ekonomiska historia skriven, och de moderna folkrörelserna börja bli gamla nog att själva göra överblickar och skriva sin historia. Den, som vill känna svenska folkets verkliga historia, kan alltså numera mycket väl skaffa sig den kunskapen. Det är av största vikt, att man hos ungdomen skapar en stark sund känsla för traditionen, inte den statliga men den folkliga. Det är av vikt särskilt för de ännu relativt fria folken i en värld av likriktande diktaturer. Det gäller vården om ungdomen, och den är det viktigaste av allt.

Det förnekas inte, att samhället har gjort åtskilligt för folkets lyftande i olika avseenden. Men det har skett under press nedifrån, från detta folk självt i seg kamp: så då det har gällt medborgerliga rättigheter, så ifråga om skola och annat. Så mycket ärofullare är vad detta folk i sina olika folkrörelser självt har kunnat uträtta för sin lyftning. Den, som läser historien om den svenska fackföreningsrörelsen, den svenska Kooperationen, den svenska politiska arbetarrörelsen, den svenska nykterhetsrörelsen, den svenska folkbildningsrörelsen, blir mäktigt imponerad av den bragd samhällets fattiga här har utfört, utan stöd — i varje fall länge och i flesta fall alltjämt — av det officiella samhället, ja, nästan alltid i strid mot detta samhälles maktägande, i strid mot reaktion, byråkrati, klassintressen av alla slag hos de härskande.

Vad här har utförts är, liksom motsvarande i andra land, intet mindre än ett ovanskligt hjältedåd, inte bara av de ledande, sollysta topparna i rörelserna utan även och mest av de nu glömda, namnlöst glömda, massorna, som ha slitit ut sig i arbetet och kampen men efterlämnat starka, sunda, av demokratisk anda fyllda rörelser, vilka tillsammans bilda det bästa och bärande av ett helt folks kultur. Vad ovan har anförts om de svenska folkrörelserna torde kunna intygas av de allra flesta ledamöterna av Sveriges riksdag, där de sitta just som uttryck och ombud för de stora

svenska folkrörelserna. På ovan anförda grunder tillåter sig undertecknad föreslå,

att riksdagen måtte hemställa till Kungl. Maj:t, att i gällande undervisningsplaner i ämnet svensk historia på alla stadier av undervisning inarbetas dels en bred, grundläggande framställning av den svenska hushållningens historia, dels som en särskild, utförlig avdelning »de moderna svenska folkrörelsernas historia».

Stockholm den 13 januari 1937.

Ture Nerman.
